

MEMO

Onderwerp : Vragen en antwoorden op de Gaswet in de Chw

Van : Maarten Engelberts, Richard van Vliet

Aan : Tweede Kamer

Datum : 12 december 2018

Op 13 december is het debat over de Transitiewet. Voluit *de wijziging van de Crisis- en herstelwet in verband met het versnellen van woningbouw en het faciliteren van duurzame ontwikkeling, zoals het verduurzamen van het energiegebruik (35013)*.

De ChristenUnie en D66 hebben een [amendement](#) ingediend om gemeenten, in aanloop naar de Omgevingswet, een tijdelijke bevoegdheid te geven in de Chw om bestaande wijken aan te wijzen om op termijn van het aardgas af te gaan. Gemeenten hebben deze bevoegdheid hard nodig om de proeftuinen aardgasvrij mogelijk te maken en steunen daarom het amendement.

Omdat er veel vragen over binnenkomen bij de VNG hebben we deze hieronder geplaatst en van een antwoord voorzien.

Waarom moet de Gaswet worden toegevoegd aan de Chw?

Voor de energietransitie in de bestaande bouw is één van de knelpunten de levering van aardgas te staken met het doel om aan te sluiten op een warmtenet of op een andere energievoorziening. De Gaswet maar ook andere wetten bieden vrijwel geen ruimte om te ontkoppelen van het aardgasnet. De experimenteerruimte staat bijvoorbeeld wel experimenten toe die zien op hernieuwbare energie, energiebesparing, reductie van CO2 uitstoot en efficiënter gebruik van een gastransportnet. Ook is een speciale plaats ingeruimd voor energiecoöperaties. Dat is goed maar onvoldoende voor de enorme opgave in de gebouwde omgeving.

Het onderbrengen van de Gaswet in de Transitiewet biedt gemeenten de mogelijkheid om af te wijken van de Gaswet en een experiment te doen om de verplichte aansluiting niet langer te handhaven en een vervanging door een andere energiebron aan te bieden.

Hoe werkt dat bij de Chw?

- Op grond van de Crisis- en herstelwet kunnen bij AMvB innovatieve experimenten worden aangewezen.
- Op basis van die experimenten kunnen gemeenten bijvoorbeeld een bestemmingsplan verbrede reikwijdte vaststellen of op een andere manier oefenen vooruitlopend op de Omgevingswet.
- Er komen ook volgende modules van de Omgevingswet en een wijzigingsspoor met het oog op de energietransitie.
- Het is zowel voor gemeenten als het rijk nuttig om vooruitlopend op die volgende modules en het wijzigingsspoor met de inhoud daarvan te experimenteren.
- Het gaat dan om instrumentele experimenten. De experimenten beogen geen verschuiving van bevoegdheden.

- De experimenten helpen gemeenten om vaart te maken met het faciliteren van samenhangende opgaven.
- Het helpt ook het Rijk als het gaat om het wijzigingsspoor voor energie. Bijvoorbeeld om het motief marktordening (energiewetgeving) duidelijker te onderscheiden van het motief leefomgeving (Omgevingswet).
- Het opnemen van de Gaswet in de Chw betekent dus ook niet dat de uitvoering daarvan naar gemeenten gaat.

Wat is de voorgenomen inhoud van het experiment?

- Het experiment maakt het mogelijk om af te wijken van afd. 1.3 van de Gaswet, meer specifiek art. 10, zevende lid (en bijbehorend zesde en achtste lid).
- Dat betekent dat de daar en bij experiment aanvullend mogelijk gemaakte gebiedsaanwijzingsbesluiten onderdeel kunnen worden van een bestemmingsplan verbrede reikwijdte op grond van de Chw.
- In plaats van (constituerende) besluiten van het college per project gaat het dan om door de gemeenteraad te stellen decentrale energieregels.
- Dit kan qua bevoegdheden ook vooruitlopen op de Energiewet 1.0, op basis van de rond de zomer 2019 beschikbare consultatieversie daarvan, zoals de bevoegdheid om bestaande wijken van het gas af te koppelen.
- Het bestemmingsplan verbrede reikwijdte bevat dan per wijk of gebied een datum waarop de gasaansluitingen van bestaande gebouwen afgekoppeld (kunnen) worden waarmee de wijk of het gebied aardgasvrij wordt. Daartegen staat beroep open bij de Raad van State.
- In samenhang daarmee kunnen regels worden gesteld over het aansluiten van woningen op een aan te leggen alternatieve energievoorziening (bijv. een aansluitverplichting warmtenet).
- Deze experimenten vergroten naar verwachting het handelingsperspectief van gebouweigenaren.
- Het experiment regelt niet het openbreken van de contracten tussen netbeheerder en gebruiker. Dat deel is en blijft geregeld door energiewetgeving.

Wat wilt u met het experiment bereiken?

- Leren van hoe wijken van het aardgas af kunnen, zowel procedureel als inhoudelijk
- Verbeteren samenhangende benadering van de leefomgeving door decentrale overheden
- Betere betrokkenheid bewoners (participatie).
- Vergroten handelingsperspectief bewoners (duidelijkheid over maatregelen op het gebied van energietransitie).
- Concretiseren van het onderscheid tussen energiebesluiten met een marktordeningsmotief en besluiten met een leefomgevingsmotief, als input voor het in het klimaatakkoord op te nemen aan te kondigen wijzigingsspoor Omgevingswet voor energie.

Wat gaat er mis als het amendement niet wordt aangenomen?

- De € 120 miljoen die is vrijgemaakt voor de proeftuinen aardgasvrij is dan nutteloos want er kan niet worden geleerd van experimenten in de praktijk.
- Dan kunnen de gebiedsaanwijzingsbesluiten uit de Gaswet niet worden opgenomen in de bestemmingsplannen verbrede reikwijdte. Gemeenten kunnen namelijk pas decentraal regels

stellen als het onderwerp niet 'uitputtend' en 'exclusief' in andere regelgeving is geregeld. Dat lijkt bij de gebiedsaanwijzingsbesluiten uit de Gaswet het geval.

- Gemeenten lopen dan – als ze de aanwijzingsbesluiten al in het bestemmingsplan verwerken – het risico dat die besluiten door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State worden vernietigd.
- Er kan niet gezocht worden naar de goedkoopste oplossing per wijk. Wijkaanpak is altijd goedkoper en sneller dan per straat of per woning. Daar is iedereen bij gebaat.

In omgevingsplannen kan straks gewoon worden bepaald dat een gebied aardgasvrij moet worden. Dat kan ook al vooruitlopend op de omgevingsplannen via bestemmingsplannen verbrede reikwijdte. Het amendement is dus toch niet nodig?

- In een omgevingsplan kunnen straks inderdaad regels worden opgenomen over energie, voor zover dat relevant is voor de fysieke leefomgeving. Er kunnen door gemeenten echter geen regels worden gesteld als het onderwerp al ergens anders is geregeld en dat is hier het geval. Het onderwerp 'aanbod van uit energie-infrastructuur bij gebouwen' wordt uitputtend door de Gaswet geregeld. Dan kan de gemeente daar geen regels over stellen in omgevingsplannen of vooruitlopend daarop in bestemmingsplannen met verbrede reikwijdte. Als gemeenten dat wel doen – en er wordt tegen geprocedeerd – dan zal de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State oordelen dat dat soort regels niet kunnen worden gesteld. Met het amendement wordt dat probleem voorkomen.

Zit er niet voldoende experimenteerimte in de afzonderlijke wetten?

- Nee, er zit onvoldoende experimenteerimte in de afzonderlijke wetten. De experimenteerimte in de huidige Gaswet beperkt zich tot ontwikkelingen op het gebied van de decentrale productie, het transport en de levering van gas dat decentraal is opgewekt in een installatie die uitsluitend gebruik maakt van hernieuwbare energiebronnen en past binnen verantwoorde financiële kaders van het Rijk (art. 1i Gaswet).
- Het experimenteerartikel uit de Wet Voortgang energietransitie is ook nog niet in werking getreden (zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2018-129.html>).
- Als wordt verondersteld dat er wel voldoende ruimte zou zijn leidt dit nog niet tot uitvoerbare experimenteerimte. Aan een gemiddelde collegetafel komen lokaal namelijk het aardgasvrij maken van bestaande wijken en overige opgaven in de wijk samen. Gemeenten hebben dan ook behoefte aan samenhangende experimenten. Daarbij geldt dat een half experiment (bijv. wel een experiment op grond van de energiewet en niet op basis van de Chw, of andersom) geen experiment is.

Het amendement doet niet wat u beogd. Het beperkt zich nu tot een aansluitplicht.

- Op zichzelf klopt het dat artikel 10 van de Gaswet zich nu beperkt tot een aansluitplicht. Gemeenten lezen deze regeling echter als een uitputtende regeling voor het 'aanbod van uit energie-infrastructuur bij gebouwen'. Daarbij zijn onderwerpen – zoals de bevoegdheid om bestaande gasaansluitingen van bestaande gebouwen af te koppelen – niet geregeld. Het is een bewuste keuze om dat niet daar te regelen. Het onderwerp is in feite impliciet uitputtend geregeld. Gemeenten moeten via het experiment – en later via de Omgevingswet – de ruimte

krijgen om dit onderwerp via het omgevingsrechtelijk instrumentarium te regelen. Met het amendement wordt dat mogelijk gemaakt.

Het amendement doet niet wat u beoogd. Er zit al een afsluitbevoegdheid in de Gaswet.

- Dat klopt, daar zijn bij ministeriële regeling regels over gesteld. Die regeling richt zich echter op consumentenbescherming. Zoals de regeling dat wanbetalers niet in de winter mogen worden afgesloten (de periode van 1 oktober tot 1 april). Dat is uiteraard ook belangrijk maar we hebben het nu over de energietransitie en de besluiten die gemeenten daarover moeten nemen. Daar hebben we de Omgevingswet voor – en vooruitlopend daarop - de experimenteeruimte die de Crisis- en herstelwet op dat vlak biedt. Met het amendement wordt dat mogelijk gemaakt.

Hoe verhoudt het amendement zich tot de andere in art. 2.4 van de Chw genoemde wetten?

- In artikel 2.4 van de Chw zijn de wetten opgenomen waarvan bij wijze van innovatief experiment kan worden afgeweken.
- Om daar daadwerkelijk invulling aan te geven wordt een AMvB opgesteld. Dit zijn de (halfjaarlijkse) tranches voor wijziging van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet.
- De wetten in artikel 2.4 zijn grotendeels in z'n geheel opgenomen. Bij de uitwerking op AMvB niveau beperkt het zich vaak tot onderdelen van de wet.
- Het amendement geeft aan dat het zich beperkt tot een onderdeel van de Gaswet. Dit is gedaan om te verduidelijken dat het experiment geen betrekking heeft op het motief marktordening en de taken van netbeheerders.

Als het amendement wordt aangenomen, wat is dan het vervolgproces?

- Dan is het mogelijk om op grond van de Crisis- en herstelwet bij algemene maatregel van bestuur een experiment mogelijk te maken.
- Uiteraard worden de netbeheerders betrokken bij de voorbereiding van die AMvB. De AMvB doorloopt ook een voorhangprocedure bij de Tweede Kamer.
- Bij ministeriële regeling kunnen vervolgens op basis van aanmeldingen van gemeenten wijken worden toegevoegd waar het experiment van toepassing wordt.

Heeft het amendement invloed op de versnelling van de bouwopgave?

Nee, het amendement heeft tot doel bestaande wijken te kunnen aanwijzen. De versnelling van de bouwopgave, ook een belangrijk doel van Transitiewet (Chw), wordt in het geheel niet beïnvloed.

Raakt dit de netbeheerders?

- Nee, het gaat om de verankering van gemeentelijke bevoegdheden in bestemmingsplannen verbrede reikwijdte en niet om de taken van netbeheerders.
- Belangrijk: geen aansluitplicht meer hebben betekent niet dat de netbeheerders een afsluitplicht krijgen. Uiteraard worden de netbeheerders betrokken bij de voorbereiding van de AMvB.

Kunnen inwoners via de Chw nog wel bezwaar maken als ze niet van het aardgas af willen?

De Chw verandert de rechtsbescherming niet. Wel zijn de termijnen gestroomlijnd. Bij het bestemmingsplan is de reguliere mogelijkheid voor een zienswijze en beroep. Integraal en in één plan, één procedure, vooruitlopend op de Omgevingswet en –plan’.

Heeft u een vraag die hierboven niet is beantwoord, neem dan contact op met richard.vanvliet@vng.nl of op 06 575 93 158